

– серійний номер надруковано двічі: горизонтальний – фарбою червоного кольору в нижній частині банкноти під зображенням будівлі Президії Національної академії наук України; вертикальний – виконаний шрифтом зі змінною висотою знаків фарбою чорного кольору вздовж правого краю банкноти.

Також купюра номіналом у 1000 гривень, як і купюра номіналом у 500 гривень, містить багато мікротекстів, виконаних інтагліо та офсетним друком. На обох сторонах банкноти міститься антисканерна сітка – зображення з тонких ліній, під час копіювання або сканування банкноти відтворюється у вигляді «муару».

В цілому купюра номіналом 1000 гривень за своїм захисними елементами аналогічна банкнотам модернізованого покоління національної валюти, зокрема, номіналом 100 та 500 гривень. В цій серії застосовано нові оптично-змінні елементи з кінематичним ефектом (пірнаюча стрічка та SPARK), що мають значно ускладнити підробку.

Як зазначає фінансовий аналітик Олексій Куш, фальшивомонетники зможуть налагодити випуск підроблених банкнот номіналом 1000 гривень вже до кінця 2019 року, оскільки злочинцям, щоб скопіювати дизайн купюр і розтиражувати їх, потрібно небагато часу [4]. Звичайно, що чим більше номінал банкноти, тим вона привабливіше для підробки: при однакових затратах на виготовлення можна отримати більше прибутку. Тому перевірку справжності купюр номіналом 1000 гривень потрібно проводити з особливою уважністю та пильністю.

Список використаних джерел

1. Воробей О. В., Кофанов А. В. Техніко-криміналістичне дослідження документів. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2011. 312 с
2. Воробей О. В. Криміналістичне дослідження паперових грошей. Київ : НАВСУ, 2003. 180 с.
3. Національний банк упорядковує номінальний ряд банкнот і монет гривні. URL: <https://bank.gov.ua/news/all/natsionalniy-bank-uporyadkovuye-nominalniy-ryad-banknot-i-monet-grivni>.
4. Уже до Нового року! Розкрито небезпеку нових купюр для українців. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/economics/economy/uzhe-do-novogo-roku-rozkrito-nebezpeku-novih-kupyur-dlya-ukraintsiv.htm>.

Воробей Олена Вячеславівна,
професор кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експертиз ННІ
№2 НАВС, кандидат юридичних наук,
доцент

Янович Дар'я Андріївна,

здобувач ступеня вищої освіти
«магістр» Національної академії
внутрішніх справ

ПІДРОБКА ПІДПИСІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕХНІЧНИХ ПРИЙОМІВ ТА ЇЇ СИМУЛЯЦІЯ: ОСОБЛИВОСТІ КОМПЛЕКСНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Підпис, як відомо, є одним із обов'язкових реквізитів документів. У різних криміналістичних джерелах визначення підпису містять положення про те, що підпис повинен бути посвідчувальним знаком певної людини, виконуватися особисто, позначати прізвище особи, яка наносить підпис, надавати документу юридичну силу, слугувати для посвідчення документу, фактів тощо. Властивості даного реквізиту роблять його одним з найбільш поширених об'єктів дослідження.

Упродовж останніх років в експертній практиці разом з традиційними видами підробки підписів (шляхом вільного наслідування) дедалі частіше трапляються підписи, виконані за допомогою технічних прийомів (підписи, виконані за допомогою технічних засобів (копіювально-множильної техніки, факсиміле)), і підписи, виконані шляхом застосування традиційних технічних прийомів (на просвіт, з попередньою олівцевою підготовкою тощо) [2, С. 118].

Нерідко злочинці з метою приховання своєї причетності до злочину симулюють технічну підробку підпису.

Однією з істотних ознак саме симуляції технічної підробки підпису є наявність так званих ознак попередньої підготовки у вигляді слідів продряпування або перетиснення олівцевих штрихів або штрихів копіювального паперу. Проте іноді наявність вказаних ознак не може слугувати доказом підробки досліджуваного підпису, оскільки вони виникли в наслідок випадкових причин.

Наприклад, обводити справжній підпис чорнилом або олівцем можуть для поліпшення читання погано розбірливого, затертого підпису. Підписи, особливо виконані твердими олівцями на кольоровому папері низької якості, погано читаються. З часом, особливо якщо поверхня документу піддається тертю або він згинається, частинки графіту обсипаються і підпис стає ще менш чітким. Тоді власник документа обводить слабо помітні олівцеві штрихи, не думаючи про те, до чого це може привести згодом. В окремих випадках обведення проводить та ж сама особа, яка виконала малорозбірливий підпис. Зрозуміло, в такому підписі можуть і не спостерігатися ознаки наслідування. Тому, якщо в досліджуваному підписі знайдені олівцеві штрихи, схожі на сліди попередньої підготовки, то не слід обмежуватися тільки констатацією факту їх виявлення, а необхідно досліджувати олівцевий підпис. Дослідження повинне встановити, чи не

піддавався справжній підпис повторному обведенню. Для цього необхідно за допомогою методів судової фотографії виявити олівцевий підпис, позбувшись штрихів обведення. Дослідження в ІЧ-променях дозволить чітко виявити олівцеві штрихи, якщо чорнила чи паста штрихів обведення будуть прозорими для зазначених променів.

Потрібно пам'ятати, що наявність випадкових штрихів і утиснень, можуть бути прийнятими за ознаки попередньої підготовки. Іноді, в місці розташування досліджуваного підпису виявляють олівцеві штрихи або штрихи копіювального паперу, на перший погляд дуже схожі на штрихи попередньої підготовки. При подальшому їх вивченні нерідко вдається встановити, що ці штрихи випадкового походження і, не мають безпосереднього відношення до досліджуваного підпису.

Втиснення і олівцеві штрихи можуть спостерігатися в справжніх підписах, які раніше використовувалися як зразки при виготовленні підроблених підписів шляхом копіювання. Характерним для подібних випадків є те, що штрихи самого підпису виконані в більш швидкому темпі, ніж штрихи олівця і вдавленості. Корисним в цих випадках є мікроскопічне дослідження з метою встановити хронологічної послідовності нанесення штрихів.

У практиці криміналістичної експертизи підписів відомі випадки, коли особа, маючи намір згодом відмовитися від свого підпису на документі, вдавалася до такого прийому, як обведення олівцем або чорнилом власного підпису. При цьому переслідувалася мета симулювати підробку підписів копіюванням. Слід зазначити, що при проведенні експертного дослідження з метою вирішення питання про те, чи не виконано підпис з попередньою технічною підготовкою, в разі виявлення, так званих, підготовчих штрихів, встановлення послідовності виконання реквізитів грає ключову роль. Воно дозволить відрізнити попередні штрихи від штрихів, що імітують технічну підготовку. Наприклад, у криміналістичній літературі описано випадок проведення комплексної експертизи підпису, коли на дослідженні було надано заяву від імені громадянина Б.Ш.А. про вихід зі складу учасників ТОВ «Балтика». Вирішувалися питання про те, чи виконано підпис від імені Б.Ш.А. їм самим і чи не виконано підпис з попередньою технічною підготовкою. В результаті проведеної комплексної експертизи експертом з судово-технічної експертизи документів було встановлено, що в місці розташування підпису є сліди фрагментарного обведення, виконані графітним олівцем і пастою кулькової ручки. Також він встановив, що спочатку було виконано підпис від імені Б.Ш.А., а потім олівцеві крапки і штрихи локального обведення. Експерти-почеркознавці на підставі проведеного ними дослідження і висновку, даного експертом із судово-технічної експертизи документів, дійшли висновку, що підпис виконано самим Б.Ш.А. В результаті, на підставі проведеного комплексного судово-почеркознавчого і судово-технічного дослідження документа, було зроблено загальний висновок про те, що підпис від імені Б.Ш.А. виконаний без

попередньої технічної підготовки, а штрихи обведення і точки графітного олівця виконані з метою імітації технічної підготовки [3, С. 55].

Таким чином, дослідження підписів з метою встановлення наявності чи відсутності ознак підробки підпису за допомогою технічних прийомів, а також можливої симуляції такої підробки, обов'язково має бути комплексним, оскільки потребує спеціальних знань і методів в галузі судово-технічної експертизи документів та судово-почеркознавчої експертизи.

Список використаних джерел

1. Воробей О.В., Меленевська З.С. Криміналістичне дослідження підписів. – Київ: МВС України КНУВС, 2006, С. 64-65.
2. Грига М. А. Дослідження підписів, виконаних за допомогою технічних прийомів, у системі завдань судової експертизи. *Криміналістичний вісник*, 2014. № 1. С. 118-125.
3. Торопова М. В. Криминалистическая экспертиза установления относительной давности выполнения реквизитов документов : Дис. на соиск. науч. степ. канд. юрид. наук. Москва, 2014. 221 с.

Гарасимчук Віктор Васильович,
здобувач ступеня вищої освіти
«бакалавр» Національної академії
внутрішніх справ

Волошин Олексій Гнатович,
старший викладач кафедри
криміналістичного забезпечення та
судових експертиз ННІ №2 НАВС

ІСТОРІЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ФОТОГРАФІЇ

Важливим моментом діяльності, спрямованої на збирання інформації на досудовому слідстві, є фіксація такої інформації. При цьому слід грамотно поставитись як до процесуального, так і до криміналістичного її аспектів.

Традиційно для потреб судочинства спочатку застосовувалася лише фотографія, потім кінозйомка, звуко-, відеозапис. На сьогодні в кримінальному процесі перевага надається використанню фотографії та відеозапису, хоча КПК України також передбачено застосування кінозйомки і звукозапису.

Офіційною датою винаходу сучасної фотографії є 7 січня 1839 р. З перших років свого існування вона не тільки отримала застосування в побуті, але і використовувалася у вирішенні суто наукових завдань.